

HELPEN BIJ HUISWERK

Vraag 1: Moet dat nu echt?

Is het nu echt nodig om die arme ouders nog eens en nog eens en nóg eens met schoolwerk te belasten? Want een belasting is het! Ook om te kunnen overhoren moeten ze zich toch eerst een beetje vertrouwd maken met de leerstof. Om dan nog maar te zwijgen over het gezamenlijk gezwoeg op wiskundeopgaven, over het afgaan als een gieter als pa het verkeerd (voor)gedaan heeft, en over de ergernissen over en weer: "Ach, vent, snap je dat nou nóg niet?" "Ja, pa heeft makkelijk praten, maar ik moet morgen een proefwerk maken!"

Vraag 2: En als het moet - hoe moet het dan?

Is er niet een methode te vinden om alleen de grote lijnen aan te geven, om alleen het leren te leren en de rest aan het kind zélf over te laten? Want dát is toch wat de jeugd van tegenwoordig wil: zélf verantwoordelijkheid dragen, de eigen boontjes doppen. En steunen we als ouders niet de 'schoolse school' door zelf ook - met veel vijven en zessen - de betersweters uit te hangen? Er schijnen scholieren te bestaan bij wie het als vanzelf gaat, zegt men. Het moet een heel zeldzaam soort zijn, en dan meestal ook nog van het vrouwelijke geslacht: ze komen thuis, ze pakken hun schooltas uit en ze maken hun huiswerk; ze werken snel of langzaam, afhankelijk van hun temperament, maar ze blijven werken tot het af is. Dan pakken ze hun zaakjes weer bij elkaar, en genieten verder van een welverdiende rust. Een benijdenswaardig soort kinderen van al even benijdenswaardige ouders.

Maar meestal gaat het anders: eerst moeten ze aangespoord worden, één maal, twee maal, vele malen, dan gaat er een half uur heen met voorbereidende werkzaamheden, en dan moeten ze nodig naar de w.c. Of ze hebben dorst, en tijdens de thee kent de gezelligheid opeens geen tijd. En als ze dan eindelijk achter hun boeken zitten, zien ze elk vogeltje vliegen en horen ze elk geruis. Tijdenlang zitten ze ingespannen over hun werk gebogen, ze bekijken het van alle kanten, maar geleerd wordt er weinig tot niets.

Hoe moet je daar nu mee aan - met zulke kinderen? Laten we, om te beginnen, niet te vroeg oordelen. Soms valt het wonder boven wonder mee, en leert zo'n rommelige snuffelaar toch wat er geleerd moet worden, getuige tenminste de resultaten die op school worden behaald. Iedereen heeft zo zijn eigen methode van werken: de een 'stamp' het erin (al dan niet met de vingers in de oren), de ander waait het aan bij losjes overlezen. De één is een snelle efficiënte werker, de ander een bedachtzame uitpluizer, en langs heel verschillende wegen komen ze toch tot hetzelfde doel.

Dat doel is niet om de beste van de klas te worden. Natuurlijk bestaan er nog wel uitslovers, maar het wedijveren schijnt de jeugd van tegenwoordig toch minder in het bloed te zitten dan bij de oudere generatie het geval was. Als het nu nog voorkomt, is het vaak iets wat door de ouders wordt bewerkstelligd, en meegaande kinderen (zo die nog bestaan) laten zich dan braaf opstuwten in de strijd om de eerste plaats. Maar in wezen zal het hun een zorg zijn; om wat te worden in de wereld heb je diploma's nodig, zeggen de ouders en de ouderen - en dat willen ze nog wel aannemen. Doch de noodzaak daar een wedstrijd van te maken zien ze helemaal niet in. Maar wat als het gewone doel, namelijk om met de anderen mee te kunnen komen, niet wordt bereikt: de onvoldoendes spreken een duidelijke taal en wijzen er op dat het kind in deze versnelling de eindstreep niet zal halen. Wat dan te doen?

Meehelpen? Ja!

Echter niet op de manier zoals dat vroeger vaak ging. Ach, u kent dat tafereel vast nog wel: Vader gebogen over de opgaven, moeder die zich angstvallig op de achtergrond houdt, en zoonlief die er voor spek en bonen bijzit (net zoals hij vroeger het toekijken had als vader met *zijn* elektrische trein in de weer was...). Nu en dan een knorrige opmerking van vader ("Let dan toch op wat ik doe, het gaat toch zeker om jouw werk!"), maar dan vergeet hij weer alles om zich heen. Zijn zoon zou evengoed tv kunnen gaan kijken, maar dat waagt hij niet: stel je voor dat vader er de brui aan geeft, dan zit bij met de gebakken peren. "Zo, ik geloof dat ik er uit ben", stelt pa tenslotte vast, "Ik dacht al: dat moet me toch lukken, want ik was vroeger lang de slechtste niet op school". Zoonlief probeert nu ook zijn gedachten er bij te bepalen, niet zonder tegenzin, en merkt dan schuchter op: "Ja, maar op school hebben we dat heel anders geleerd..." Deze vonk is voldoende om het kruitvat tot ontploffing te brengen: "Zit ik me dáárvoor uit te sloven - doe het dan !liever zelf!"

Nog spannender wordt deze voordracht voor twee heren, als de vader het echt samen met zijn zoon probeert te doen. Dan is binnen de kortste tijd de sfeer om te snijden: vader die zich zienderogen opwindt over de domheid van zijn nakomeling, zoon die zich uit onzekerheid of onwil steeds meer van den domme gaat houden naarmate de spanning stijgt. Dit kan gewoon niet uitblijven - en het blijft dan ook nooit uit. Ouders zijn nu eenmaal de minst geschikte personen ter wereld om zich op deze wijze met hun kinderen bezig te houden. Ze zijn er namelijk te veel bij betrokken: het is hún kind die blijk geeft van onbegrip, ongeïnteresseerdheid, ondoordachtheid, onwil - noem maar op - en dat is heel onverdraaglijk. Vooral ook omdat ouders het vaak op zichzelf gaan betrekken: was ik vroeger nu ook zo, of heeft hij dat van zijn moeder? Had ik vroeger die kans maar gehad, wat zou ik daar nu dankbaar voor zijn geweest! Enz. enz. Tot overmaat van ramp zijn kinderen ook nog bijzonder gevoelig voor dit soort 'bijgedachten': met een soort zesde zintuig voelen ze aan dat er met te veel spanning op hun resultaten wordt gelet. En wat doe je

dan, als je zo gespannen op de vingers gekeken wordt? Je wordt bang de dingen fout te doen en dan gaat het juist helemaal mis. Of er ontstaat een tegenstroom van lijdelijk verzet: ik kan me beter maar van de domme houden dan echt dom zijn, dan heb ik tenminste de troost voor mezelf dat ik wel beter zou kunnen, als ik dat wou.

Niet meehelpen? Nee!

Tenminste niet op de manier zoals het nog vaak gebeurt. Maar er zijn wel andere manieren om te helpen, en die kunnen nooit kwaad, die werken zelden averechts. Je zou ze kunnen samenvatten onder de term: 'Morele steun bieden', en dat kan dan variëren van een heel terloops blijk geven van belangstelling tot een tamelijk streng toezicht uitoefenen. Al naar gelang het kind in kwestie nodig heeft. En dat zal niet alleen van geval tot geval verschillen, maar ook van klas tot klas, van leeftijd tot leeftijd.

Ouderlijke belangstelling hebben ze echter allemaal en altijd nodig. Zoals pa het leuk vindt als zijn huisgenoten enige interesse aan de dag leggen voor zijn werkzaamheden, en zoals ma het toch ook wel kan waarderen als haar moeiten eens met een zekere erkentelijkheid worden beloond. En laten we het schoolwerk vooral niet onderschatten: kinderen doen zo het een en ander op school en thuis. Maar dat blijkt pas als ouders zich ervoor gaan interesseren! Ze zullen er van opkijken hoeveel (huis)werk er soms verzet moet worden. En laten ze dit dan gerust eens laten merken, niet om hun kinderen op te stoken tegen de school of op te wekken tot zelfmedelijden, maar gewoon om eens wat meegevoel te tonen ("Tjonge, wat ben ik blij dat 'ik dat niet meer hoeft te doen, wat hebben jullie het toch druk.") En bijvoorbeeld door ze na gedane arbeid een zoete rust te schenken, door ze eens lekker te verwennen. Want nogmaals: laten we als ouders vooral niet te gering denken over de hoeveelheid werk die verzet wordt. We hebben de kinderarbeid dan wel afgeschaft, maar over het schoolwerk dat ervoor in de plaats is gekomen, zal in de toekomst misschien even hard worden geoordeeld.

Al meer dan 80 jaar geleden hebben Zweedse artsen eens uitgezocht hoeveel 'arbeidstijd' van een kind verlangd mag worden, zonder daarbij hun gezondheid in gevaar te brengen. En hoeveel 'ontspanningstijd' als compensatie hiertegenover zou moeten staan. In de volgende tabel ziet u de resultaten van dit onderzoek:

	werktijd in uren	speeltijd in uren
6-jarigen	2-3	6
7-jarigen	3-4	5-6
8-jarigen	4-5	5
9 tot 10-jarigen	6	3-4
11 tot 12-jarigen	7	3
13-jarigen	8	2 ½
14 tot 15-jarigen	8 ½	2 ½
16 tot 17-jarigen	9	2 ½

Men kan zich natuurlijk afvragen of deze getallen nog wel van kracht zijn, maar dan zal men toch vooral in aanmerking moeten nemen dat de wereld intussen veel drukker en inspannender is geworden, hetgeen alleen maar tot de conclusie kan leiden dat er nog meer 'speeltijd' nodig (is en zeker niet meer 'werktijd'). Ook moderne onderzoekers zijn toch wel van mening dat huiswerk nooit meer tijd mag vergen dan 1 uur per dag. Goed, laten we niet kinderachtig wezen en er een half uur bij rekenen, doch dit dan wel inclusief de kleine onderbrekingen die nodig zijn. Wist u overigens dat die écht noodzakelijk zijn, en heus niet altijd een teken dat het kind om de hete brij heen staat te draaien? Nog een tabelletje kan dit aantonen, een tabel waarin de tijd staat aangegeven dat een kind zich moet kunnen concentreren op een bepaalde taak:

Concentratieduur in minuten:	
5 tot 7-jarigen	15 min.
7 tot 10-jarigen	20 min.
10 tot 11-jarigen	25min.
12 tot 16-jarigen	30 mln.
16 tot 19-jarigen	50min.

Hieruit valt dus o.a. af (te lezen dat een kind in de eerste klassen van de middelbare school elk half uur even op adem moet komen: door even een kopje thee te drinken, even met zijn jongere broertjes of zusjes te spelen, even naar de radio te luisteren of hoe dan ook. Maar na 5-10 minuten moet hij zich wel weer aan het werk zetten, want anders komt hij niet weer in beweging.

Dit ter informatie en stimulatie van belangstellende ouders. En om dit onderwerp af te ronden: een ervaren opvoedkundige heeft het huiswerk eens omschreven als een middel om de ouders inzicht te verschaffen in het schoolwerk, en om de leraren een indruk te geven van de wijze waarop het kind thuis wordt opgevangen in dezen. De rest zou bijzaak zijn. En inderdaad: louter vanuit het standpunt van de school gezien zou huiswerk ook heel goed op school gemaakt kunnen worden, zoals bijvoorbeeld ook gebeurt op de Engelse en Amerikaanse scholen, waar in het middagprogramma tijd is ingeruimd voor het maken van schoolopgaven onder toezicht van een leraar. Er is eigenlijk wel veel vóór te zeggen - het enige dat er tegen zou kunnen pleiten is dat de ouders dan nog meer vervreemden van hetgeen er op school met hun

kind wordt gedaan. En waarschijnlijk zouden veel kinderen op de lange duur misschien toch ook huiswerk prefereren boven de uitbreiding van het aantal school-uren.

Doch nu het andere uiterste van onze schaal genaamd 'morele steun': het toezicht-houden, door de ouders op het huiswerk, met als proef op de som het overhoren. Een algemene regel - zoals voor het belangstelling tonen - is hiervoor niet te geven. Er zullen kinderen zijn die dolgraag overhoord willen worden, er zullen er ook zijn die het als zeer kleinerend en ontmoeidigend beleven. Er zijn scholieren die gewoon nog te jong zijn om zélf hun tijd goed in te delen en om zélf te kunnen uitmaken of het genoeg is geweest, er zijn scholieren die oud en wijs genoeg geacht kunnen worden om dit wél zelf te bepalen. Overigens is dit ook iets wat men ten gunste van huiswerk kan aanvoeren, dat het de kinderen leert om zelfstandig een taak te volvoeren, desnoods met veel vallen en opstaan, schade en schande. Bij dit 'leren-leren' kunnen de ouders soms wel een handje helpen (hoewel het in de brugklassen intussen ook als een apart leervak wordt beoefend). Niet zozeer door rechtstreeks het huiswerk te leren maken (via werkschema's en tijdsindelingen), maar door in het algemeen een kind te leren zijn taken te vervullen. En dat kan het beste gebeuren door middel van taken die niets niet schoolwerk te maken hebben: kamer opruimen, boodschappen doen, andere huishoudelijke karweitjes, sparen voor iets, werken voor iets, iets volhouden - kortom: voor iets staan.

Het middel van het ouderlijk toezicht loopt vooral het risico erger te worden dan de kwaal als het schoolwerk betreft. De persoonlijke betrokkenheid, het nauw-bedwongen ongeduld, de ambities die veel ouders koesteren ('een ieder meent zijn uil een valk te zijn') - het zijn even zovele eigenschappen die een ouder eigenlijk zeer ongeschikt maken voor het vak van suppoost en 'overhoorder'. Temeer daar het kind zich veel sneller gekleineerd zal voelen door zijn ouders dan door zijn leraren, veel gevoeliger is voor kritiek van ouderswege en veel sneller geneigd tot lijdelijk verzet. Nu ja, eigenlijk dezelfde bezwaren dus die ook aan het rechtstreeks helpen bij huiswerk kleven. Met daarenboven nog als extra bezwaar de (ongewilde) steun die hierdoor geboden wordt aan het systeem van 'vijven en zessen', waardoor de school 'de gevestigde orde' in stand houdt. Een systeem waardoor bovendien (en dat is nog erger) een sfeer van rivaliteit wordt geschapen en bevorderd, die van zeer twijfelachtige waarde moet worden geacht voor de wereld van morgen. Deze wereld is gewoon te dicht bevolkt geworden om nog naar hartelust met de ellebogen te kunnen werken, om nog over de schouders van anderen heen hogerop te komen. Juist omdat de verleiding steeds groter wordt om dit wél te doen, moet de jeugd worden opgevoed (liever gezegd: meer aan zichzelf worden overgelaten, want zelf zijn ze zo slecht nog niet) in de sfeer van echte 'vrijheid, gelijkheid en broederschap'. En daar passen eigenlijk geen discriminerende proefwerkcijfers bij, geen bollebozen en achterblijvers. Veel veiliger en veel verstandiger is het om de kinderen hun eigen gangetje te laten gaan, zodat de verschillen in verstandelijke vermogens verkleind worden in plaats van vergroot. De knappen zullen het dan vanzelf wat kalmer aandoen (zo slim zijn ze wel), de anderen kunnen bijgewerkt worden. Het klinkt misschien nog niet zo onaannemelijk, maar bedenk wel dat het volkomen tegengesteld is aan wat momenteel (nog steeds!) gebeurt: hoe 'dommer' de kinderen zijn, hoe minder onderwijs ze krijgen, hoe minder aandacht aan hen wordt besteed. En het ziet er nog niet naar uit, dat de scholen met deze ingewortelde 'gewoonte' (want iets anders is het in feite niet) gaan breken, dus laten we als ouders er alvast iets aan gaan doen. Door niet alleen onze uil een beetje te stimuleren zich als valk te gedragen (dat deden we immers altijd al ...), maar ook door onze valk een beetje tot matiging te manen. En meer in het algemeen: door een beetje relativerend en geringschattend te doen over de (ook in werkelijkheid: zeer twijfelachtige) waarde van schoolcijfers. Door tevreden te zijn als een kind 'zijn' best doet, en niet te eisen dat hij zijn uiterste best doet. Door een kind te prijzen voor een goed cijfer, zonder hem aan te sporen nog hogere te behalen. Kortom: door hem de betrekkelijkheid te leren van alle dingen, schoolresultaten niet uitgezonderd. Een gemakkelijke opgave is dit niet, omdat wij - ouders - nog zijn opgegroeid in een standenmaatschappij, en zijn opgevoed tot carrièremakers. Daarom moeten we niet teveel van onszelf vergen, onszelf niet al te veel geweld aandoen. Maar misschien lukt het ons om onszelf een beetje te beheersen in dezen, onszelf een beetje te temperen in onze ambities aangaande onze 'kinderen. Want laten we nu eens proberen heel eerlijk te zijn tegenover onszelf: zouden we zoveel gelukkiger zijn als we het verder hadden geschopt, of zoveel ongelukkiger als we het minder ver hadden gebracht? Heeft geluk eigenlijk wel iets te maken met de hoogte die op de maatschappelijke ladder is bereikt? Of is het alleen zo dat het ouderlijk geluk pas compleet is (of althans minder incompleet) als de kinderen het even ver (of verder) brengen als de ouders? En zou dát de voornaamste reden zijn waarom we zo gebeten zijn op goede schoolprestaties? Laten we in elk geval zo nu en dan deze mogelijkheid eens onder ogen zien, wie weet wordt ons helpen bij huiswerk dan even oprecht en ongedwongen als vroeger het helpen bij het bouwen met de blokkendoos.